

AMPLIACIÓ DEL CATÀLEG FLORÍSTIC DE LA RESERVA NATURAL DE FAUNA SALVATGE DE SEBES I MEANDRE DE FLIX

VICENT CASADÓ BURILLO

Secció d'Història Natural del CERE. Químic i professor de la UB

MONTSERRAT ANGUERA TERRÉ

Secció d'Història Natural del CERE. Professora d'institut (l'Hospitalet de l'Infant)

En aquest treball presentem una ampliació del catàleg d'espècies vegetals de la reserva natural de fauna salvatge de Sebes i meandre de l'Ebre a Flix publicat recentment (Anguera i Casadó, 1997). Es tracta d'espècies poc comunes a l'àrea, catalogades a partir de materials recollits durant el període de 1996 a 1997.

MÈTODES

L'àmbit geogràfic d'aquesta ampliació del catàleg de flora vascular és el mateix indicat al catàleg bàsic, així com els mètodes emprats i la determinació del grau de presència (Anguera i Casadó, 1997). De cada espècie catalogada indiquem el nom científic, seguit del nom català entre parèntesis, la família botànica, l'element corològic al qual pertany l'espècie, les característiques ecològiques dels llocs on l'hem trobada normalment, les quadrícules U.T.M. on l'hem vista i el grau de presència general a l'espai estudiat.

RESULTATS

A continuació apareix l'ampliació del catàleg de falgueres i plantes superiors de la reserva natural. Aquestes noves espècies es troben ordenades alfabèticament pel seu nom científic, amb indicació de la resta de dades abans esmentades:

- 370 *Ajuga chamaepitys* ssp. *chamaepitys* (herba felera), labiades, Plurireg., vegetació ruderal i erms, BF96, rrr
- 371 *Aristolochia pistolochia* (herba de la marfuga, pistolòquia), aristolòquiacies, Med. W, brolles i erms, BF96, rrr
- 372 *Bromus hordeaceus* ssp. *hordeaceus* (cua de guilla), gramínies, Plurireg. (Subcosm.), vegetació ruderal i erms, BF96, r
- 373 *Carduus pycnocephalus* (cardot gallofer), compostes, Latemed., vegetació ruderal, BF96, rrr
- 374 *Carex distans* (-), ciperàcies, Plurireg., herbassars inundables, BF96, rr
- 375 *Carthamus lanatus* (carduell), compostes, Latemed., cardassars ruderals secs, BF96, r
- 376 *Centaurea linifolia* ssp. *linifolia* (centàurea linifòlia), compostes, Med. W, brolles, BF96, rrr
- 377 *Cerastium glomeratum* (cerasti aglomerat), cariofil·làcies, Plurireg. (Subcosm.), vegetació ruderal, BF96, rr
- 378 *Chrysanthemum coronarium* (sordanaia), compostes, Med. S, vegetació ruderal, BF96, rrr
- 379 *Cnicus benedictus* (card beneit), compostes, Med., erms, BF96, rrr
- 380 *Convolvulus lineatus* (campanera ratllada), convolvulàcies, Plurireg. (Med.-Iran.), vegetació ruderal i erms, BF96, rrr
- 381 *Coronilla scorpioides* (herba de l'escorpi), papilionàcies, Med., conreus, BF96, rr
- 382 *Cuscuta epithymum* (cabells d'àngel), convolvulàcies, Plurireg., paràsita de mates, BF96, rrr
- 383 *Delphinium peregrinum* ssp. *gracile* (esperó de sembrat, banyeta), ranunculàcies, Med. SW (Iberomagribí), camps de conreu, BF96, rrr
- 384 *Desmazeria rigida* ssp. *rigida* (-), gramínies, Latemed., erms i vegetació ruderal, BF96, rrr
- 385 *Dipcadi serotinum* (marcet), liliàcies, Med. W, talussos pedregosos, BF96, rr
- 386 *Galium lucidum* ssp. *lucidum* (espunyidella blanca), rubiàcies, Med., vegetació ruderal i erms, BF96, rr
- 387 *Glaucium corniculatum* (cascall banyut), papaveràcies, Plurireg. (Pont.-Iran.-Sahar.-Med. estèpic), prop de sembrats, BF96, rrr
- 388 *Hippocrepis comosa* ssp. *scorpioides* (desferracavalls), papilionàcies, Med., brolles, BF96, rr
- 389 *Hymenolobus procumbens* ssp. *procumbens* (-), crucíferes, Plurireg. (Latemed.-Iran.), sòls salins, BF96, rrr
- 390 *Hypocoum procumbens* ssp. *grandiflorum* (ballarida), papaveràcies, Plurireg. (Med.-Iran.), prop de sembrats, BF96, rrr
- 391 *Hypericum perforatum* (herba foradada, pericó), gutíferes, Latemed., herbassars ruderals i erms, BF96, rrr

- 392 *Lamarckia aurea* (cua de gos daurada), gramínies, Plurireg. (Med.-Iran.-Macar.), vegetació ruderal, BF96, rrr
- 393 *Leuzea conifera* (pinya de Sant Joan, carxofeta), compostes, Med. W, brolles, BF96, rrr
- 394 *Linaria arvensis* ssp. *simplex* (linària arvense), escrofulariàcies, Latemed., erms i conreus, BF96, rrr
- 395 *Lolium rigidum* (margall dret), gramínies, Latemed., vegetació ruderal, BF96, rr
- 396 *Mantisalca salmantica* (herba escombrera), compostes, Med., herbassars ruderals, BF96, rrr
- 397 *Medicago polymorpha* ssp. *microcarpa* (melgó de llapassa), papilionàcies, Latemed., herbassars humits, BF96, rrr
- 398 *Melilotus indica* (melilot de flor petita), papilionàcies, Latemed., prats i herbassars, BF96, rrr
- 399 *Ophrys speculum* (abellera de mirall), orquidàcies, Med., brolles i màquies, BF96, rrr
- 400 *Orobancha ramosa* ssp. *mutelii* (frare blau, caparrot), orobancàcies, Plurireg., erms, paràsita de papilionàcies, BF96, rr
- 401 *Phalaris minor* (-), gramínies, Plurireg., vegetació ruderal, BF96, r
- 402 *Plantago afra* (herba pucera), plantaginàcies, Med., erms i vegetació ruderal, BF96, rr
- 403 *Reichardia picroides* ssp. *picroides* (cosconilla), compostes, Med., erms i prats secs, BF96, rr
- 404 *Scabiosa stellata* ssp. *stellata* (cardeta), dipsacàcies, Med. C-W, erms i brolles, BF96, rrr
- 405 *Scorpiurus muricatus* ssp. *subvillosus* (herba d'eruga), papilionàcies, Med., prats secs, BF96, rrr
- 406 *Sherardia arvensis* (rèvola borda), rubiàcies, Plurireg., erms i brolles, BF96, rr
- 407 *Silene muscipula* (silene mosquera), cariofil·làcies, Med., erms, BF96, rrr
- 408 *Silene vulgaris* ssp. *vulgaris* (colitxos), cariofil·làcies, Plurireg., herbassars i camps de conreu, BF96, rrr
- 409 *Spergularia diandra* (espergulària diandra), cariofil·làcies, Plurireg., sòls salins, BF96, rr
- 410 *Thesium humifusum* ssp. *divaricatum* (bugiot), santalàcies, Latemed., brolles, BF96, rrr
- 411 *Torilis nodosa* (catxurros), umbel·líferes, Plurireg. (Latemed.-Iran.), erms i herbassars, BF96, rrr
- 412 *Urospermum dalechampii* (amargot), compostes, Med., vegetació ruderal, BF96, rr
- 413 *Vicia lutea* (galavars), papilionàcies, Latemed., conreus, BF96, rrr

Aquesta primera ampliació del catàleg florístic inclou 44 noves espècies que pertanyen a 21 famílies botàniques, dues de les quals són noves per a la flora de la reserva natural: una espècie aristoloquiàcia i una gutífera. Com al catàleg bàsic, les famílies més representades són les compostes (9 noves espècies), les papilionàcies (6) i les gramínies (5); destaquen entre la resta les 4 noves cariofil·làcies, que fan que aquesta família, en el conjunt del catàleg, passi a constituir el 2,2%, de manera que gairebé duplica la seva presència respecte a les dades aparegudes al primer catàleg.

Quant als elements corològics, trobem 28 noves espècies típicament mediterrànies, 10 pluriregionals i subcosmopolites i 6 iranoturànies, pòntiques i saharianes. Aquest darrer és el grup més interessant des d'un punt de vista biogeogràfic i inclou espècies que creixen entre la vegetació ruderal i arvense com *Convolvulus lineatus*, *Glaucium corniculatum*, *Hypocoum procumbens*, *Lamarckia aurea* i *Torilis nodosa*, a més de la remarcable *Hymenolobus procumbens* que passa a incrementar el grup d'espècies pròpies dels sòls salins que es desenvolupen a la reserva natural, en àrees on el nivell freàtic de l'aigua de l'embassament es troba a pocs decímetres de profunditat i la forta evaporació estival provoca la formació de precipitats salins. També apareix en aquesta ampliació del catàleg florístic una altra espècie típica de sòls salins, com és *Spergularia diandra*, vegetal de distribució pluriregional. La majoria d'espècies mostren, però, preferències ecològiques pels espais arvense i ruderal (30 plantes); segueix el grup d'espècies pròpies de les màquies i prats secs que envolten l'àrea humida de la reserva (10) i tan sols 4 s'hi fan típicament als sòls inundats, humits, arenosos o salins directament relacionats amb la massa d'aigua del riu Ebre.

Gairebé totes les espècies aquí referides són molt rares (rr) o raríssimes (rrr) a la reserva natural, el que pot explicar la seva no inclusió al catàleg original (Anguera i Casadó, 1997). La majoria de les noves espècies catalogades són rares en aquestes contrades del sud de Catalunya; algunes d'elles són molt rares arreu de Catalunya, com *Cnicus benedictus*, *Glaucium corniculatum*, *Ophrys speculum*, *Phalaris minor* o *Chrysanthemum coronarium*, mentre que *Delphinium peregrinum* ssp. *gracile* és, fins i tot, rara arreu del món, ja que es tracta d'un endemisme iberomagribí. Quant a les novetats florístiques, hem trobat tres espècies no citades abans a la Ribera d'Ebre com: *Chrysanthemum coronarium*, *Hymenolobus procumbens* i *Vicia lutea*, i altres vuit noves almenys per a la quadrícula BF96: *Bromus hordeaceus*, *Delphinium peregrinum* ssp. *gracile*, *Dipcadi serotinum*, *Hypericum perforatum*, *Medicago polymorpha*, *Ophrys speculum*, *Reichardia picroides* i *Spergularia diandra*.

CONCLUSIONS

Amb aquesta ampliació del catàleg florístic de la reserva natural de fauna salvatge de Sebes i meandre de Flix, el nombre total de tàxons vegetals localitzats s'eleva a 413, dels quals 408 són espècies diferents i els altres 5 corresponen a segones subespècies. Amb això, les espècies catalogades supo-

Herba de la marfuga
(*Aristolochia pistolochia*)

Colletxó gros
(*Moricandia moricandioides*)

Hormalà
(*Peganum harmala*)

Gazul
(*Aizoon hispanicum*)

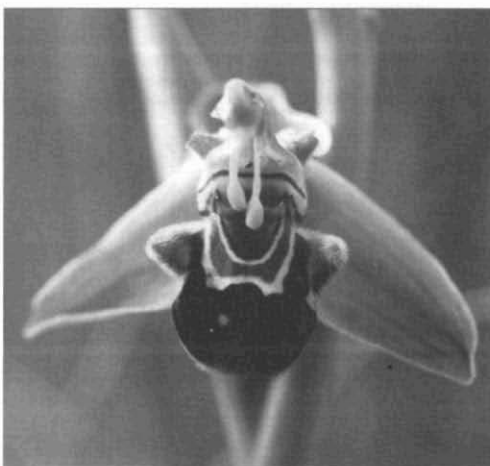
Cosconilla
(*Reichardia picroides*)

Càrex híspid
(*Carex hispida*)

Abellera de mirall
(*Ophrys speculum*)

Flor d'abella
(*Ophrys apifera*)

sen un 33,4% del total d'espècies conegudes a la Ribera d'Ebre (Casadó i Anguera, 1995), en un espai que tan sols representa el 0,3% de la superfície comarcal, i un 11,5% de les 3.580 espècies citades als Països Catalans (Bolòs *et al.*, 1990).

Les espècies de la flora de la reserva representen a 86 famílies de vegetals. El percentatge d'espècies de cada família es manté similar al ja publicat anteriorment (Anguera i Casadó, 1997). Les vuit més nombroses a la reserva són:

- 1- Compostes: 50 espècies (13,8%)
- 2- Gramínies: 43 espècies (10,4%)
- 3- Papilionàcies: 32 espècies (7,7%)
- 4- Labiades: 18 espècies (4,4%)
- 5- Crucíferes: 13 espècies (3,1%)
- 6- Quenopodiàcies: 11 espècies (2,7%)
- 7- Umbel·líferes: 11 espècies (2,7%)
- 8- Rosàcies: 10 espècies (2,4%)

La distribució per elements corològics de les espècies del catàleg ampliat no ofereix gaires variacions, amb:

- 50,5% mediterrànies
- 29% pluriregionals i subcosmopolites
- 7% naturalitzades i subespontànies
- 7% eurosiberianes
- 6,5% subdesèrtiques i sabanoides

Del conjunt de plantes catalogades, unes 158 mostren preferències ecològiques pels sòls humits derivats de la presència del riu Ebre (aquàtiques, inundables permanentment o temporal, bosc de ribera, arenes, llims nitrificats i sòls salins). Altres 137 espècies són pròpies de les comunitats ruderals i arvenses dels ambients antropogènics. Les 118 restants apareixen a les màquies, brolles i herbassars secs que envolten les zones humides de la reserva natural, amb unes característiques de tendència estèpica.

La riquesa d'espècies vegetals de cada quadrícula segueix mostrant la 9268 (desembocadura del barranc de Sant Joan) i la 9168 (Mitjana) com les que reuneixen major diversitat d'espècies, comunitats vegetals i ambients ecològics.

Amb la present ampliació del catàleg es posa encara més de manifest la riquesa botànica de la reserva natural de fauna salvatge de Sebes i meandre de Flix i la necessitat d'ampliar les mesures de protecció de la fauna també a la flora i vegetació de l'espai. Així mateix, fóra urgent ampliar els seus límits uns 25-50 m a la dreta del camí principal de Sebes per incloure els talussos i turons que envolten l'espai humit, i que mostren un exemple de la tendència estèpica de la zona amb espècies fins i tot estrictament protegides pel PEIN en altres espais propers (Casadó i Anguera, 1995; Anguera i Casadó, 1997).

BIBLIOGRAFIA

ANGUERA, M. i CASADÓ, V. (1993): "La vegetació de les vores de l'Ebre entre Flix i Riba-roja". Centre d'Estudis Ribera d'Ebre. *Miscel·lània* 9: 59-75.

ANGUERA, M. i CASADÓ, V. (1997): "Catàleg florístic de la reserva natural de fauna salvatge de Sebes i meandre de Flix". Centre d'Estudis Ribera d'Ebre. *Miscel·lània* 11: 55-82.

ANGUERA, M., ARMORA, J.M., AYMÍ, R., CASADÓ, V. i JIMÉNEZ, P.J. (1996): *Itinerari per l'espai natural de Sebes (Flix, Ribera d'Ebre). Guia del visitant autodidacta, del mestre i de l'educador*. Ajuntament de Flix i Centre d'Estudis Ribera d'Ebre. Flix.

BOLDÚ, A. i MOLERO, J. (1979): "Aportacions respecte a la distribució i límits d'algunes de les espècies mediterràneo-estèpiques a Catalunya". *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.* 44: 95-110.

BOLÒS, O. (1967): *Comunidades vegetales de las comarcas próximas al litoral situadas entre los ríos Llobregat y Segura*. Mem. R. Acad. Cien. Artes vol. 38 (1). Barcelona.

BOLÒS, O., VIGO, J., MASALLES, R.M. i NINOT, J.M. (1990): *Flora manual dels Països Catalans*. Pòrtic. Barcelona.

BOLÒS, O. i col·l. (1985-95): *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. I.E.C. Barcelona.

BRAUN-BLANQUET, J. i BOLÒS, O. (1957): *Les groupements végétaux de basin moyen de l'Ebre et leur dynamisme*. Anal. Est. Exp. Aula Dei vol. 5 (1-4). Saragossa.

CASADÓ, V. i ANGUERA, M. (1995): "Plantes de ben lluny. Espècies vegetals de llocs àrids (subdesèrtiques, estèpiques i sabanoides)". Centre d'Estudis Ribera d'Ebre. *Miscel·lània* 10: 145-161.

MASCLANS, F. (1966): *Flora del Segrià i l'Urgell, a la Plana Occidental Catalana*. I.E.C. Barcelona.

ROVIRA, A. (1986): *Estudi fitogeogràfic de les comarques catalanes compreses entre els Ports de Beseit, el riu Ebre i els límits aragonesos*. Tesis doctoral (inèdita), Universitat de Barcelona, Barcelona.

ROVIRA, A. i MOLERO, J. (1983): "Aportacions a la flora de les comarques transibèriques (Terra Alta, Ribera d'Ebre i Baix Ebre)". *Collect. Bot.* 14: 557-561.